

національної економіки, а стабілізує його на певному рівні, кваліфікується в роботі як афективна дерегуляція. Формування афективної дерегуляції зумовлюється фактом зрівноваження позитивних і негативних ефектів дерегуляції у точці довготривалої дерегуляційної рівноваги економічної системи. Вимірювання економічної ефективності афективної макроекономічної дерегуляції може бути двояким: номінальним і реальним. Номінальна афективна дерегуляція є нульовою, а реальна – позитивною, тобто фактично вона є ефективною. У точці перетину кривих номінальної і реальної афективної дерегуляції макроекономічна система перебуває у стані дерегуляційної рівноваги. Концепцію довготривалої дерегуляційної рівноваги повинні враховувати під час формування дерегуляційної політики держави. Незважаючи на те, що в довготривалому ринковому періоді ефективність дерегуляції є нульовою, її не потрібно призупиняти, адже тоді формується негативний дерегуляційний ефект у формі умовного дерегуляційного ефекту, що означає зниження рівня економічної ефективності функціонування національної економіки.

Література

1. Башнянин Г.И. Детенсивный характер функционирования национальной экономической системы / Г.И. Башнянин // Становлення нової економічної системи в Україні. – Львів : Вид-во "ЛТЕГ", 1994. – Ч. 1. – С. 62-78.
2. Башнянин Г.И. Эффективность функционирования кооперативных систем в переходных условиях / Г.И. Башнянин // Проблемы развития споживчої кооперації України в ринковому середовищі. – Львів : Вид-во "Коопосвіта", 1998. – Ч. 1. – С. 69-76.
3. Башнянин Г.И. Становлення детенсивних економічних систем в умовах економічної деградації: проблеми загальної теорії і економічного виміру / Г.И. Башнянин, І.М. Копич, В.С. Загорський // Регіональна економіка. – 1998. – № 3. – С. 30-45.
4. Башнянин Г.И. Экономическое измерение: структура, принципы, функции / Г.И. Башнянин. – Львов : Изд-во "Свит", 1994. – 248 с.
5. Долан Э.Е. Микроэкономика / Э.Е. Долан, Д.Е. Линдсей. – СПб. : АО "Санкт-Петербург оркестр", 1994. – 448 с.
6. Макконнелл К.Р. Экономикс. Принципы, проблемы и политика / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю. – М. : Изд-во "Республика", 1992. – Т. 2. – 400 с.
7. Пиндайк Р. Микроэкономика / Р. Пиндайк, Д. Рубинфельд. – М. : Изд-во "Экономика-Дело", 1992. – 510 с.

УДК 332.146.3

Здобувач А.М. Бутов – Львівська КА

ІННОВАЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ РЕГІОНУ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Розкрито сутність інноваційної діяльності регіону та її вплив на забезпечення стійкого розвитку регіону. Виявлено чинники, що впливають на ефективність інноваційної діяльності регіону та проаналізовано особливості цього впливу в сучасних умовах.

Ключові слова: розвиток, стійкий розвиток, інноваційний розвиток регіону, інноваційна діяльність, інноваційний потенціал, венчурний капітал, національна інноваційна система.

Competitor A.M. Butov – L'viv commercial academy

Innovation activity of region: theoretical aspect

The essence of innovation activity of a region and its influence on sustainable development of a region has been researched. The factors of influence on the effectiveness of

innovation activity of a region have been discovered and special features of this influence have been analyzed.

Keywords: development, sustainable development, innovation development of a region, activity, venture capital, national innovative system.

Постановка проблеми. Важливими завданнями, які постали перед Україною на сучасному етапі, є: активна участь у процесах глобалізації та регіональної інтеграції, забезпечення випереджального економічного та соціального розвитку, встановлення прямого зв'язку між показниками економічного розвитку та рівнем добробуту громадян України. Найбільш ефективним шляхом позитивного вирішення поставлених завдань є побудова інноваційно-орієнтованої моделі економіки. А в умовах децентралізації та раціоналізації чільне місце у формуванні інноваційної політики належить регіонам.

Особливого значення в сучасних умовах набуває здатність органів місцевого самоврядування забезпечити перерозподіл ресурсів з традиційної в інноваційну сферу економіки. Це зумовлює потребу чіткого розуміння впливу інноваційної діяльності на досягнення стійкого розвитку регіону, потребує розуміння сутності інноваційної діяльності та чинників, що впливають на ефективність її здійснення в регіоні.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві важливим чинником конкурентоспроможності стають регіони, здатні прийняти передові технології і підприємства, висококваліфіковані кадри. Модель регіональної економіки сучасного і майбутнього розвитку має визначити нові ефективні структури і регулятивні механізми як в межах кожного економічного району, так і між ними, формуючи єдиний, активно функціонуючий механізм. В умовах трансформаційного періоду формування по-справжньому економічно і політично незалежної держави Україна прагне до політики мінімізації негативних проявів дезінтеграції, розвитку сучасної регіональної політики на принципах місцевого самоврядування за верховенства загальнодержавного законодавства, що забезпечує органічне поєднання державних, регіональних і місцевих інтересів, сприяє максимально повному використанню внутрішніх потенціалів кожного регіону і кожної місцевості [3, с. 5].

Під розвитком регіону прийнято розуміти "комплексний процес змін його екологічної, економічної, соціальної, просторової, політичної і духовної сфер, що призводить до їх якісних перетворень, в кінцевому рахунку, – до змін умов життя людини" [11].

Таким чином, розвиток – це процес, по-перше, цілеспрямований, і, по-друге, який спричинюється до якісних змін. Оскільки регіон є складною системою, його розвиток є багатовимірним і багатоаспектним процесом. Серед комплексу проблем економічного розвитку регіонів проблема економічного зростання дуже вагома. Під економічним зростанням прийнято розуміти таке збільшення масштабів регіонального виробництва, яке забезпечується як за рахунок кількості застосовуваних чинників виробництва (екстенсивний тип зростання), так і на основі підвищення їх якості (інтенсивний тип зростання) [11].

Отже, економічне зростання не повинно ототожнюватись з розвитком, оскільки воно ігнорує екологічну небезпеку від розвитку за екстенсивною моделлю. Однак, для регіону, як економічної системи важливо забезпечити умови для досягнення довготривалого або стійкого розвитку.

На наш погляд, найвлучніше тлумачить термін "стійкий розвиток" Г. Дейлі: "... це означення гармонійного, збалансованого, безконфліктного прогресу всієї земної цивілізації, груп країн (регіонів, субрегіонів), а також окремо взятих країн нашої планети за науково обґрунтованими планами (методами системного підходу), коли в процесі неухильного інноваційного інтенсивного (а не екстенсивного) економічного розвитку країн одночасно позитивно вирішується комплекс питань щодо збереження довкілля, ліквідації експлуатації, бідності та дискримінації як кожної окремо взятої людини, так і цілих народів чи груп населення, у тому числі за етнічними, расовими чи статевими ознаками. Сталий розвиток – це керований розвиток. Основою його керованості є системний підхід та сучасні інформаційні технології, які дають змогу дуже швидко моделювати різні варіанти напрямків розвитку, з високою точністю прогнозувати їхні результати та вибрати найбільш оптимальний" [12].

Отже, в основі стійкого розвитку регіону лежить інноваційний інтенсивний тип економічного розвитку. Завдання переходу вітчизняної економіки до інноваційного типу розвитку останнім часом досить активно декларує уряд. Однак державна інноваційна стратегія може бути сформована тільки на основі стратегії розвитку регіонів. Для кожного регіону (або групи регіонів) вимагається індивідуальний підхід до вирішення проблем інноваційного розвитку.

Інноваційний розвиток регіону – це цілеспрямований і керований процес змін в різних сферах життя, спрямований на досягнення високої якості життя на території регіону, з найменшою шкодою для природних ресурсів і найвищим рівнем задоволення поточних і майбутніх колективних потреб населення й інтересів держави. Основою стратегії інноваційного розвитку повинні стати цілеспрямований пошук і ефективно управління нововведеннями у всіх сферах економічного, соціального і духовного життя регіону [11].

Водночас, система управління інноваціями передбачає формування ефективного механізму здійснення інноваційної діяльності в регіоні. Вирішення даного завдання потребує, насамперед, чіткого розуміння сутності поняття "інноваційна діяльність" та виявлення чинників ефективності інноваційної діяльності. В економічній літературі трапляються такі тлумачення поняття інноваційна діяльність.

Інноваційна діяльність – це вид діяльності, пов'язаний з трансформацією ідей (результатів наукових досліджень і розробок або інших науково-технічних досягнень) у новий чи вдосконалений продукт, впроваджений на ринку, в новий чи вдосконалений технологічний процес, використаний у практичній діяльності, або в новий підхід до соціальних послуг. Інноваційна діяльність передбачає комплекс наукових, технологічних, організаційних, фінансових і комерційних заходів, і саме сукупно вони призводять до інновацій [5, с. 13].

Інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розроблень і зумовлює випуск на ринок конкурентоспроможних товарів і послуг [8, с. 50].

Інноваційна діяльність – діяльність, спрямована на пошук можливостей, які забезпечують практичне використання наукового, науково-технічного результату та інтелектуального потенціалу з метою одержання нового чи поліпшеного продукту, способу його виробництва та задоволення суспільних потреб у конкурентоспроможних товарах і послугах [9].

Інноваційна діяльність – діяльність з доведення науково-технічних ідей, винаходів, розроблень до результату, придатного у практичному використанні. В повному обсязі інноваційна діяльність охоплює всі види наукової діяльності, проектно-конструкторські, технологічні, дослідні розроблення, діяльність з освоєння новацій у виробництві і в їхніх споживачів – реалізацію інновацій [7].

Інноваційна діяльність – процес, спрямований на реалізацію результатів закінчених наукових досліджень і розроблень або інших науково-технічних досягнень у новий або вдосконалений продукт, що реалізується на ринку, у новий або вдосконалений технологічний процес, що використовується у практичній діяльності, а також у пов'язані з цим додаткові наукові дослідження і розроблення. При цьому варто враховувати, що інноваційна діяльність – це весь, без винятку, інноваційний процес, починаючи з появи науково-технічної ідеї і завершуючи поширенням (дифузією) продукту [10].

На наш погляд, наведені визначення не розкривають повною мірою сутність інноваційної діяльності регіону, оскільки не враховують певних етапів її здійснення. Зокрема, важливими етапами здійснення інноваційної діяльності в регіоні є:

- визначення проблеми, яку потрібно вирішити шляхом створення інновації та проведення відповідного дослідження ринку;
- генерування ідеї.

Отже, інноваційна діяльність регіону – це система процесів: дослідження та моделювання станів ринку щодо доцільності створення інновації для вирішення існуючої проблеми в регіоні; генеруванням науково-технічної ідеї; НДДКР; виробництва та оформленням новації з подальшим її впровадженням на ринок, тобто перетворенням в інновацію.

Щодо чинників, які впливають на ефективність інноваційної діяльності в регіоні, то сюди варто віднести:

- 1) нормативно-правове поле здійснення інноваційної діяльності;
- 2) рівень розвитку та використання інноваційного потенціалу;
- 3) модель організації інноваційної діяльності.

Нормативно-правове поле інноваційної діяльності – система законодавчих і підзаконних актів, які регулюють різноманітні суспільні відносини в процесі життєвого циклу інновації [4].

Незважаючи на низку позитивних системних зрушень у сфері правового забезпечення інноваційної діяльності, зокрема прийняття базового Закону України "Про інноваційну діяльність", який визначає правові, економічні та організаційні засади державного регулювання інноваційної діяльності в Україні, встановлює форми стимулювання державою інноваційних процесів і спрямований на підтримку розвитку економіки України інноваційним шляхом [8], існує чимало вад та суперечностей, які потребують законодавчого врегулювання.

Зокрема:

- законодавчо не врегульовані фундаментальні проблеми: бракує механізму торгівлі інтелектуальною власністю, зокрема створеної в державному секторі економіки; не прийнято Закон України "Про інноваційну статистику"; не роз-

роблено механізм державного або приватного страхування інноваційних ризиків; не розроблено ефективних механізмів залучення фінансових ресурсів в інноваційну сферу Закон України "Про венчурний бізнес";

- декларативність, суперечливість та тимчасовий характер значної кількості нормативних та підзаконних актів в інноваційній сфері, що призводить до встановлення щораз нових та інколи незрозумілих, особливо для іноземних партнерів, правил гри в інноваційному бізнесі;
- невиконання законодавчо встановлених норм та правил суб'єктами інноваційної діяльності.

Наступним чинником, який впливає на ефективність інноваційної діяльності в регіоні, є наявний інноваційний потенціал та ефективність його використання.

Інноваційний потенціал регіону – це його здатність як окремої економічної одиниці в існуючих соціально-економічних та політичних умовах, використовуючи власний науково-технічний потенціал створювати новачі, отримувати новачі або проміжні результати ззовні та, враховуючи наявну інноваційну інфраструктуру регіону і сформовану інноваційну культуру, доводити їх до кінцевого споживача [2, с. 889].

Ефективність функціонування інноваційного потенціалу значною мірою залежить від збалансованого розвитку його складових елементів. Вважаємо, в умовах фінансової нестабільності та економічної кризи найпроблемнішим структурним елементом інноваційного потенціалу регіону є фінансово-кредитна система.

Фінансово-кредитна система регіону повинна охоплювати:

- сукупність джерел надходження грошових засобів в інноваційну сферу;
- механізм акумулювання грошових надходжень;
- механізм оцінки ефективності інвестицій в інновації;
- механізм контролю за використанням інвестиційних ресурсів.

Джерелами фінансування інноваційної діяльності в регіоні можуть бути різноманітні фонди (рис.).

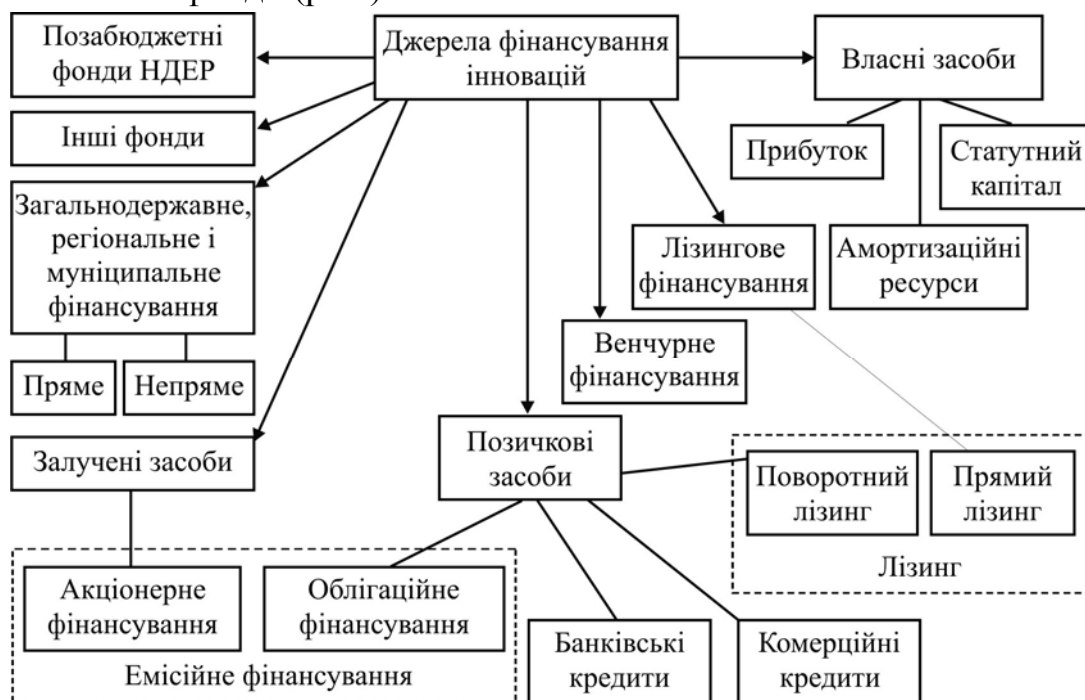

Рис. Джерела фінансування інноваційної діяльності

Однак, як показують реалії, основним джерелом фінансування інноваційної діяльності в Україні є власні кошти суб'єктів господарювання. Такий стан речей не дає змоги органам місцевого самоврядування реалізовувати ефективну інноваційну політику в регіоні. Тому важливим завданням є диверсифікація джерел фінансування інноваційної діяльності в регіоні та пошук нових форм залучення фінансових ресурсів в інноваційний сектор.

До таких форм, які набувають дедалі більшого розвитку в Україні, зокрема в містах-мільйонниках, варто віднести емісійне, зокрема облігаційне фінансування. Суть його полягає у випуску муніципальних облігацій під конкретні інноваційні проекти з високою надійністю отримання доходу. Можна випускати облігації з різними видами забезпечення, наприклад: облігації під загальне зобов'язання, підкріплене авторитетом місцевих органів влади; облігації під дохід з проєктованого об'єкту; облігації під спеціальний податок [6].

Проте, як свідчить зарубіжний досвід, основним джерелом фінансування інноваційної діяльності є венчурний капітал. Однак, на сьогодні в Україні ще не сформовано належних умов для розвитку та функціонування венчурного підприємництва. Основними чинниками, які обмежують розвиток венчурного бізнесу в нашій країні, є:

- економічна нестабільність у країні, дефіцит фінансових коштів, загроза інфляції;
- відсутність чіткої політики сприяння розвитку венчурного бізнесу з боку держави, брак зацікавленості більшості господарських суб'єктів у реалізації принципово нових розроблень [1, с. 229];
- відсутність системи підготовки спеціалістів у галузі венчурного бізнесу;
- нерозвиненість інфраструктури венчурного бізнесу;
- відсутність нормативно-правового поля функціонування венчурного бізнесу.

Наступним чинником, який впливає на ефективність інноваційної діяльності в регіоні, є модель організації інноваційної діяльності. Відповідно до світової практики організації інноваційної діяльності, інституційну основу національної інноваційної системи можуть становити два типи підсистем:

- науково-технологічні територіально розподілені кластери на базі національних і транснаціональних вертикально інтегрованих корпорацій у високотехнологічних галузях національної економіки (машинобудування, виробництво електронних компонентів і систем, зв'язку і телекомунікацій, виробництво композиційних матеріалів нового покоління, біохімічна промисловість, фармацевтика, виробництво інформаційних технологій тощо) і військово-промисловий комплекс;
- регіональні інноваційні системи (РІС), що характеризуються високим ступенем територіальною інтеграцією підприємств наукомісткого бізнесу у вигляді університетів, дослідницьких комплексів, технополісів, технопарків, територій інноваційного розвитку. При цьому інноваційні кластери можуть бути сформовані як в масштабах національної економіки, так і в рамках окремих регіонів. Водночас, для РІС не обов'язково повинен бути властивий ступінь територіальної інтеграції організацій науково-інноваційного характеру.

Висновки. В основі стійкого розвитку регіону лежить інноваційний інтенсивний тип економічного розвитку, що передбачає цілеспрямований пошук і ефективне управління нововведеннями у всіх сферах економічного, соціального і духовного життя регіону. Водночас, система управління інноваці-

ями передбачає формування ефективного механізму здійснення інноваційної діяльності в регіоні. Вирішення цього завдання потребує, насамперед, чіткого розуміння сутності поняття "інноваційна діяльність" та виявлення чинників ефективності інноваційної діяльності. Під інноваційною діяльністю регіону розуміють систему процесів: дослідження та моделювання станів ринку, щодо доцільності створення інновації для вирішення існуючої проблеми в регіоні; генеруванням науково-технічної ідеї; НДДКР; виробництва та оформлення новації з подальшим її впровадженням на ринок, тобто перетворенням в інновацію. Щодо чинників, які впливають на ефективність інноваційної діяльності в регіоні, то сюди варто віднести:

- 1) нормативно-правове поле здійснення інноваційної діяльності;
- 2) рівень розвитку та використання інноваційного потенціалу;
- 3) модель організації інноваційної діяльності.

Література

1. **Антонюк Л.Л.** Інновації: теорія, механізм розробки та комерціалізації / Л.Л. Антонюк, А.М. Поручник, В.С. Савчук. – К. : Вид-во "КНЕУ", 2003. – 394 с.
2. **Городиський Т.І.** Інноваційний потенціал регіону: суть, функції та структура // Економіка: проблеми теорії та практики : зб. наук. праць Дніпропетровського національного університету. – У 3-ох т., Т. 3. – Дніпропетровськ : Вид-во "ДНУ", 2006. – Вип. 220. – С. 889-901.
3. **Єпіфанов А.О.** Регіональна економіка А. Єпіфанов, І. Сало. – К. : Вид-во "Наук. думка", 2000. – 341 с.
4. **Жаров В.О.** Інтелектуальна власність в Україні: правові аспекти набуття, здійснення та захисту прав / В.О. Жаров. – К. : Вид. дім "Ін Юре", 2000. – 188 с.
5. **Завлин П.Н.** Инновационный менеджмент / П.Н. Завлин, А.К. Казанцев, Л.Э. Миндели. – М. : Изд-во "ЦИСН", 1998. – 568 с.
6. **Занадворов В.С.** Экономика города / В. Занадворов, А. Занадворова. – М. : Изд-во "Академкнига, 1998. – 140 с.
7. **Ильенкова С.Д.** Инновационный менеджмент / С.Д. Ильенкова. – М. : Изд-во "Банки и биржи", ЮНИТИ, 1997. – 327 с.
8. **Інноваційне законодавство України:** Повне зібрання нормативно-правових актів / за заг. ред. В.В. Костицького, В.Л. Рижова. – К. : Вид-во "Статистика", 2003. – Т. 1. – 284 с.
9. **Микитюк П.П.** Інноваційний менеджмент / П.П. Микитюк. – К. : Центр навч. літ-ри, 2007. – 400 с.
10. **Перспективи інноваційного розвитку:** Аналітична доповідь. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.niss.gov.ua/Table/Zhalilo21/003.htm>.
11. **Тихомиров С.А.** Инновационное направление регионального развития / С.А. Тихомиров // Инновации. – 2005. – № 7. – С. 126-130.
12. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.uk.wikipedia.org/wiki>.

УДК 336.71

Аспір. М.Б. Колісник – Львівська КА

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ КОНЦЕНТРАЦІЇ РИНКУ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ ЯК ЧИННИК ІНТЕНСИВНОСТІ КОНКУРЕНТНОЇ БОРОТЬБИ

Проаналізовано динаміку індексу Герфіндаля-Гіршмана та коефіцієнтів концентрації вітчизняного ринку банківських послуг, охарактеризовано стан конкуренції на ньому.

Ключові слова: конкуренція, концентрація ринку, індекс Герфіндаля-Гіршмана, коефіцієнт концентрації ринку, ринок депозитних банківських послуг, ринок кредитних банківських послуг.